

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כז:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

מתגבר עליו חס"א והבעל דבר מאד מאד ר"ל בהתגברות גדול ונורא מאד מאד ר"ל ואין מניחין אותו ליכנס לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור ח"ו. כי כן דרך הבעל דבר והס"א, כשרואה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדושה וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד ר"ל [ב]. ע"כ צריך אז התחזקות גדול נגדו. ושמענו מצדיק אמיתי שאמר, שאלו ה' אומר לו אחד יהי מי שיהי, בעת שעסק בעבודת ה' בתחילתו, אחי חזק ואחוז עצמך, הייתי רץ ומודרו מאד בעבודתו ית', כי גם עליו עבר כל הנ"ל ולא ה' שומע שום התחזקות משום אדם. ע"כ מי שרוצה ליכנס בעבודת ה' יזכור זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת ה', וברבות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו ית' לתוך שערי הקדושה, כי הש"י מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד. ודע שכל התנועות וההתחזקות שאתה נותן ונתת בכל פעם איזה מעט מן גשמייות לעבודתו ית', כולם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהיינו כשיש ח"ו איזה דוחק ועת צרה ח"ו [ג]. ודע שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד מאד [ד], והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל [ה].

ודע שיש אילן שגדילים עליו עלים שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם (מאה שנים) ומסתמא כשגדל מאה שנים בוודאי עובר עליו מה שעובר, ואח"כ בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני שריפה שקורין (אורמאטי). והבן הנמשל היטב [ז].

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר אומרה לאלקי בעודי (בליקוטי הראשון בסיומן רפ"ב), דהיינו לבקש ולחפש למצוא בעצמו איזה זכות ואיזה נקודה טובה. ובה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו ואל יניח את מקומו, אף אם נפל למה שנפל ר"ל, אעפ"כ יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדיין, עד אשר יזכה לשוב עי"ז להש"י, וכל הודונות יהיו נעשין זכיות (עין יומא פו:). ומה עשה הבעש"ט זצ"ל על הים כשהסיתו הבעל דבר לעבור על דת ח"ו"א [ב]. וזוהי תבין עד היכן אתה צריך להתחזק, ולבלי לייאש עצמך ח"ו [ג], אף אם יהי' מה שיהי'. והעיקר להיות בשמחה תמיד [ד]. וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפי' ע"י מילי דשמונת [ה] לעשות עצמו כשומה ולעשות עניני שמות וצחוק או קפיצות וריקודים, כדי לבא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מוטי [ו] **לפי** גדולות הש"י ועוצם רוממותו ית', בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא שאינו כראוי לפי כבודו ית' ה' ראוי לבוא אל האדם מה שראוי ח"ו ח"ו, אך הש"י מלא רחמים וכל העולם מלא רחמנות [ז] והוא רוצה מאד בהעולם [ב]. ע"כ צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף

אם הוא כמו שהוא. ויסמוך על רחמיו המרובים מאד בלי שיעור, כי בוודאי לא יעזוב אותו אף אם עבר מה שעבר. העבר אין [א], והעיקר מכאן ולהבא לא יעשה עוד ויהיה שב ואל תעשה עכ"פ, הן במחשבה והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים כאלו היא ג"כ עשיה [ב], כי גם בעולם העשי' יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה, במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל [ג].

ודע שעיקר התשובה השלימה היא כשאדם עובר באלו המקומות ממש שהיה מקודם התשובה כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהי' מתחילה ממש, ועכשיו פונה עורף מהם וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה, זהו עיקר התשובה השלימה [ד], ורק זה נקרא תשובה [ה].

והוא מעלה גדולה כשיש עדיין יצה"ר להאדם, כי אז יכול לעבוד אותו ית' עם היצה"ר דייקא [ב], דהיינו ליקח כל ההתלהבות וההמימות ולהכניסו בתוך עבודת ה' דהיינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצה"ר להאדם אין עבודתו שלימה כלל [ג]. והעיקר לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפילה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפי' מי שאינו איש כשר נודמן לו לפעמים שמתפלל בהתלהבות, וזה בא כ"כ מחמימות היצה"ר שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שכל. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות הוא מעלה גדולה כשיש לו עדיין יצה"ר כנ"ל :

נ **המחשבה** ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה וכמבואר במקום אחר שא"א שיהיו שני מחשבות ביחד כלל [א], ואפי' אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בע"כ אל הדרך הישר לחשוב מה שראוי [ב] והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר שתופסין אותו באפסר [ג] וכיוצא ומחזירין אותו בע"כ אל הדרך הישר, כמו כן במחשבה ממש שיכולין לתפסה בע"כ להשיבה אל הדרך הראוי [ד].

נא **היצה"ר** נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה עורף ממנו, אף על פי כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצה"ר ואינו פונה אליו כלל אזי היצה"ר מסתלק והולך לו. וכן בתפילה בענין המחשבות הבאים לבלבל הוא ממש כנ"ל שהמחשב' באה כמה פעמים פעם אחר פעם לבלבל וצריך להיות חזק לבלי להסתכל עלי' כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועיין במקום אחר מזה [ה].

נב **מה** שקשה קשיות על הצדיקים זהו מוכרח להיות. כי הצדיקים מתדמים ליוצרים כמובא [ז], וכמו שקשה

^א בתקפת בכוחות כתוב בשנות נב נג נה

^ב עיין הקדמה לספורי נעשיות ושם נעשה א' מהשני למלך כ"פ דייקא בסוף השנה נכשל. ובלק"ה תפילין ה' כס אין גבור כמתיאס.

^ג נראה שמוהר"ן הקפיד שלא לסיים חיבה באותיות י-ה לכן כאן אפי"פ שנשארו ריוח גדול אחרי התיבה לא השלים אותה. וכן נמצא בכמה תורות אבל לעומת זה נמצא גם כמה מקומות שלא הקפיד בזה. (כגון תורה מי תנינא דף כו. ובדף כ. וכן בח"א תורה עו דף צא:)

^ד עיין לק"ה תפילין ו' לה.

^ה והאמת היא הגשר ועל ידה עוברים את הגשר עיין לק"ה תפילין ה' מא

^ו ע"י התחזקות באמונה לק"ה גילוח ג' ט'.

^ז כן נמצא גם בדפוס

^ח כן נמצא גם בדפוס

^ט עיין שיחות הר"ן סימן רמד

^י נוסף בתקפת

^{יא} כך הגרסא בדפוס ויתקפה ותורלו. ומתורלו תוקן כשהסיתו הבעל דבר וכו' (במהדורות שחר הנחל הישנים החזיר לנסח הישן ובחדשים חזר בו ותיקן לנסח תורלו וכן גרסת הקור הורוביץ) (וצ"ע גם על דוד המלך נאמר כמעט נסיו רגלי וכן גרשוני מהסתפח וכו' ודרשו חז"ל כ"ל. גם

^א צ"ע שאת הנסיון של רבינו הרמחם בתורה רנו העלים מוהר"ן אבל כאן על הבעש"ט לא העלים

^ב עיין שיש"ק ח"ו תקלו, ונתיב מצוותיך (לקמרגא-רב) נתיב אמונה שבי"ל א' את ט' ע"ש גרסותו לנסיעת הבעש"ט לא"י כשבתו כמעט טבעה וטורבו צערו איבד כל מדרגותיו בא אליו הס"א ואמר לו מה שאמר וכו' ע"ש (עמ' ח' בהנהגות תשנ"ג), ובספרי זקן ביתו על אבות פ"א ט"ג אופן ל' הוסיף עוד.

^ג עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן של מוהר"ן א' את' י' שכתב כאן כבר מובאר שאין שום יאוש ביעלם כלל וכו' וע"ש נראה שכל הנאמר שם שייך לתורה עת תנינא ומוהר"ן שייך זאת לבאן. עיין קיצור לק"ה השם שהמסדר השמיט את כל האות הוה לגמרי. עיין תורה עת תנינא מה שכתבנו בעניין היאוש.

^ד ועיין שער הכוונות הקדמה לברכת השחר ד"ה אסור לאדם שכתב - כדמיון העבר המשיש את רבו בשמחה יתירה, ואם משמיש בעצבות עבודתו נמאסת לפניו.

^ה עיין לעיל תורה כז תנינא ובהקדמה שם

^ו בתקפת מסומן כאן בשנות נב וכו"ל

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ב בכל המדורות - גדולות, במנוקדים - גדולות, בקורן הורוביץ מתחשט - גדולות

^ג עיין תורה סד עפ"י ע"ה שאת כל העולם ברא כדי שתגלה מדת רחמנותו. ועיין מבוא שער' א' א' א', וזהו פנחס רנ: ד"ה פקודת תליסר.

^ד עיין לק"ע התחזקות אות לו מה שהוסיף כאן מוהר"ן.

^ה עיין פלא יועץ ערך דאגה ולק"ה ברכת ההוראה ו' טב

^ו כ"י אפי"פ שאין הקב"ה מצריך מחשבה למעשה (קדושין ב). אבל אנשים כאלו שכבר הוציאו מחשבתם הרעה לפועל במעשה, אצלם המחשבה הוה אם חוזר אליה מצטרפת למעשה.

^ז דהיינו שמה יחסא בשוגג בעתיד, צריך לסמוך על רחמי ית' הרבים.

^ח יומא פו: ורמב"ם יד החוקה תשובה ב' א'. ספר הירוקה הלכות תשובה סימן א' ד' מיני תשובה, וזו נקראת תשובת הבאה, אבל תשובת המשקל היא ששוקל יסורים כנגד ההנאה מעבירה. אבל בלק"ה גם תשובת

הבאה נקראת תשובת המשקל. ולפיכך נספיקים שם זכר יתנו לו הקב"ה הנסיון שנכשל בו לכל אסור להנעים עמלו לנסיון לכל מלכין גדול עיין נעש"ט ע"ה כללשית לוח קנו הענין מקור החיים שם לוח קלח ועיין ספר התקוים מלכס-ח' ח' תשובת המאכל ש' דוד כלשכס לתמן טעם הניסור כלשכס.

^א עיין קיצור השלם שהשמיט ד' תיבות אלו. ועיין לק"ה פורים א' ג', וברכת השחר ה' מה, ותפילת המנחה ו' ח', ופסח ח' ג'. ועיין אחרות צדיקים שער כו שער התשובה.

^ב ע'י' זוהר ח"א קלח. ולק"ה חזקת מטלטלין סוף הלכה ד'. ועיין ירושלמי ברכות ט' ה' אברהם אבינו עשאו טוב והפסידו? ושם מוסה ה' ה' הפסיד עמו. ודוד הרגו. עי' פ' חרדים לברכות שם

^ג עיין לק"ע התחזקות אות לו מה שהוסיף כאן מוהר"ן.

^ד בדפוס ו' ותורלו - מתורלו - ג"כ (וצ"ע אולי הכוונה לראשי תבות כמו ב)

^ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ו עיין לעיל תורה רלג ובספר הברית ח"ב נאמר יד פרק טו

^א כי הרבה בני הנעורים נלכדו בזה שבאים למה שבאים, רחמנא לע, מחמת שנדמה להם כאלו אין מחשבתם בידם ח"ו. עיין לק"ה תפילין ו' לב.

^ב תבל שקושרין על פי הבחנה (ברסגורא שבת ה' א')

^ג עיין חיי מוהר"ן סימן מד, ושמות הר"ן סימן שג ולק"ה מנחה ו' ב', מובא בשיש"ק ח"א ל'.

^ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ה עיין לעיל סוף תורה עב ותורה א' את ו' ושמות הר"ן את יב כו קטש וחיי מוהר"ן תקלו

^ו לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ז דומין לבוראן עיין בראשית רבה ס' ח' ובמדרש רבה ג' ה' אסתר רבה א' ו' ועוד. ועיין ב"ר מו' ה' האבות הן המוכנה. ובויקרא יט קדושים תלוי כי קדוש אני. ובבבדים כח ט' והלכת בדרכיו. שבת קלג: ואגוזה הוי דומה לו. ועיין רמב"ם דעות א' ו' וספר המצוות מצוה ח' צונו להדמות לו. ובספרי עקב מט מה הוא וכו' אף אתה. ועיין סוטה יד. ע"ה"פ אחרי ה' תלכו.

מאמר המחשבה ביד האדם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה. ואי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל. ואפילו אם לפעמים מחשבתו פורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים היא ביד האדם להטותה בעל כרחיה אל הדרך הישר לחשב מה שראוי. והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר שתופסין אותו ברסנו ומחזירין אותו בעל-כרחו אל הדרך הישר. כמו כן יכולים לתפס את המחשבה בעל-כרחו להשיבה אל הדרך הראוי: (קל"מ השלם)

שיחות

עלים לתרופה מכתב ו - . וגם תתאמץ ביותר להתפלל בכונה גדולה. שתכניס כל מחשבותיך לתוך כל דבור ודבור של התפלה. שתכונן פרוש המלות בכל התפלה. ותאחז מחשבתך תמיד לכל תשוטט מחשבתך אנה ואנה בדרךך מכבר. עתה בני כלך מדרך זה. הוזהר ותתגבר ותתחזק בכל מיני כחות ועצות לסור מדרך זה. רק תאחז מחשבתך בידך לבלי לחשב שום דבר חוץ פי המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו. ואי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. כמבאר כל זה היטב בספרי רבנו זכרוננו לברכה כי בעל מחשבה הוא אחד הדברים המעכבין את התשובה (רמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה ה'). ויתר ממה שכתוב כאן בני הוזהר והוזהר מאד ומאד ותעין היטב בספרי רבנו זכרוננו לברכה ותמצא עצות ותחבולות להנצל מזה. והעקר הוא מה שכתבתי למעלה. שתדע ותאמין במה שאמר רבנו זכרוננו לברכה שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה: ואמר שאפילו אם המחשבה נוטה חס וחלילה לפעמים מן הצד יש ביד האדם לתפסה ולהשיבה למקומה הראוי. כמו סוס הנוטה מן הדרך שיכולין לתפסו באפסר להשיבו אל הדרך הישר כמו כן הוא המחשבה ממש כמבאר בספרי הקדושים, ובפרט בשעת התפלה שאז מתגברין מאד בלבולי מחשבות כי כל הבלבולים שיש לאדם לפעמים במחשבתו, כלם באים אל האדם בשעת התפלה דיקא כמבאר בסימן ל' עין שם. על כן בשעת התפלה צריכין להתגבר יותר ויותר כנגד המחשבות וזות והעקר ההתגברות הוא בשב ואל תעשה:

עלים לתרופה מכתב טו - מה שכתבת מע מוטשעט דרך וכו'. תדע מע מוטשעט איטליכען. מיך האט מען שוין זעהר פיעל גימוטשעט ומציקים לך וכו' תדע מציקים לכל אחד, ואותי גם כן מאד הרבה הטרידו מה שאינך יכול לשער: והאדם נברא בשביל שייגעו ויעמלו אותו ואם הוא יחתר ויתגבר נגדם. כי אדם לעמל יולד: אשרי מי שעומל ומתיגע ומצטער לברח מהרעיונים כי היגיעה בעצמה יקר בעיני השם יתברך כקרבות. כי זהו בחינת כי עליך דרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. כמבאר בספרי הקדושים: וכבר ידעת וצריך אתה לחזור ולזכר זאת בכל יום ובכל עת שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו וכו' ואי אפשר שיהיו שתי מחשבות בפעם אחת וכו'. ואם אף על פי כן בכל פעם בורחת המחשבה למקומות המטנפים וכו' צריכין לתפסה כמו סוס באפסר להשיבה למקומה: וכבר ידעת שצריכין לבלי להסתכל לאחוריו כלל ויעמוד הערל וכו' (עין בלקוטי א' סימן ע"ב). ואתה תעשה את שלך במשא ומתן או בדברי תורה ואל תסתכל לאחוריו כלל. וגם לחזק את עצמך מתוך כל הבלבולים והרעיונים לשמח את עצמך שאף על פי כן אין אתה מתנגד על נקדת האמת על אור בזה וכו'. וגם מה שמבאר בספרי הקדושים (לקוטי מוהר"ן חלק ב' מה) שפגג זה תדע שאיש בזה כל תנועה והעתקה שמתקע עצמו מרע לטוב יקר אצלו יתברך מאד. וגם מה שאמר (לקוטי מוהר"ן רל"ג) שלפעמים מניחין בכונה שניצחו החיות זה עם זה. החיות רעות עם החיות טהורות שהם המחשבות טובות ורעות וכו'. וכו'. ועוד הרבה פיוצא בזה שזכינו לקבל ממנו זכרוננו לברכה שכלם הם עצות והתחזקות מאד מאד. הפלל שצריכין להתגבר בכל כחו שיהיה המחשבה בידו. ומה שעושין עמו אל יסתכל על זה כלל. ועל כלם תזכר ותדע ותאמין בגדל כחו של ה' וקדושה שאנו חוסים בו לנצח. וגם מה שאמר שהשם יתברך גדול מאד ואין יודעים כלל והכל מתהפך לטובה בכחו הגדול שממשיך חסדים נפלאים חדשים בכל עת. חסדי ה' כי לא תמנו וכו' חדשים לבקרים וכו' ובכל עת ובכל רגע חזק ויאמץ לך וקנה אל ה':

עלים לתרופה מכתב נד - השם יתברך יחזק לך לבקך לעסק בכל יום בתורה ותפלה ושיחה בינך לבין קונך, יהיה איך שיהיה, ותזכה מעתה להיות גבור הכובש את יצרו, וחכם הרואה את הנולד, ועשיר השמח בחלקו, ובפרט להוזהר מאד מאד לשמור המחשבה, כאשר אתה יודע מכבר שאין שתי מחשבות יכולין להיות ביחד בשום אופן, והסימן עמר שעורים, ואף על פי שפבר ידעת זאת ואף על פי כן המחשבות רודפין במחך ומבלבלין אותך הרבה, הלא אדרבא מזה תוכל לידע אמתת הדברים הנ"ל, שאף על פי כן אין שתי מחשבות יחד, כי אני יודע שאף על פי כן כמה וכמה פעמים הועילו לך אלו הדברים הנ"ל שאין שתי מחשבות יחד, ושיכולין לברח מהם בשב ואל תעשה וכו', על כן אתה צריך להיות עקשן גדול מאד מאד בפרט בענין זה, ולהתחיל בכל יום ויום ובכל עת מחדש להרגיל עצמך לעבב מחשבותיך לכל תצא לחוץ כלל חס ושלום, פי הבחירה חפשית בכל עת, וגם צריכין לבקש השם יתברך על זה הרבה מאד, כי הכל (תלוי) במחשבה בידו על בעצמך, והעקר שלא לחשב הרבה על העבר ועל להבא, רק להסתכל על התכלית הנפש לנצח, הצלחה נפלאה שאין לה שיצליח לך לנצח, כי כל דבור ודבור של תורה ותפלה ושיחה וכו' הכל הוא הצלחת הנפש לנצח, הצלחה נפלאה שאין לה שעור עין לא ראיתה וכו'. ותקיים בכל פעם שוב יום אחד לפני מתתך כמו ששמעת פרושו משמו זכרוננו לברכה (שיחות הר"ן רפח):

עוד עיי"ש מכתב פד, ומכתב צח, ומכתב קכד, ומכתב רלז, ומכתב רפד, ומכתב תכט, ומכתב תכט.

חיי מוהר"ן אות מד הועתק בפנים בסוף התורה.

שיחות מוהר"ן – אות שג פעם אחת דבר עמי מענין מאוס תאודי. ואמר אז: מי שמהרהר בהרהורי נאוף הוא שוטה. כי הלא אפלו איש פשוט שקורין בעל הבית הוא גם כן אינו חפץ שיהיה נתפס חס ושלום בענין זה. אפלו אם אינו ירא חטא כלל על כל פנים בודאי אינו רוצה שיהיה לו בזיון בזה שיתפסו אותו עם אשה אחרת. ואם כן למה לו להרהר ולצער נפשו בחנם? וכבר מבאר שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו וכו'. עין בספרים הנדפסים בכמה מקומות מזה (תעז) ויערב לך לעד אם תרצה לקבלם באמת:

לקוטי הלכות

או"ח הלכות תפלין הלכה ו' אות לב כי עקר הטהרה מזהמת מצרים הוא לטהר עצמנו מפגם הברית שהוא פגם הדעת ולהמשיך על עצמנו קדושת ופרישות משה רבנו שהוא קדושת הדעת וכו' כנ"ל. וזה בחינת עמר שעורים כי עקר הטהרה מפגם הברית הוא על ידי טהרת המחשבה שכל אדם אפלו אם הוא כמו שהוא צריך לשמור את עצמו מעתה על כל פנים לבל תצא מחשבתו לחוץ כלל, כי צריך לזכר היטב היטב ולידע שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו. ואל כל אשר יחפץ יטה אותה. ואפלו אם כבר הרגלה מחשבתו לצאת לחוץ הרבה, אף על פי כן בידו להטותה בכל פעם לדרך הישר. והוא כמו סוס שיצא מדרך שובלן לתפסו באפסר בעל כרחו להטותו לדרך הישר, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות יחד בשום אופן, כמבאר אף על פי כן אם יחשב מחשבה אחת לטוב בהכרח שתדחה מחשבתו החצוזה וכל הרהורין, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות יחד בשום אופן, וכל יום ובכל עת, כי הרבה בני הנעורים נלכדו בזה שבאים למה שבאים, רחמנא לצלן, מזהמת שנדמה להם כאלו אין מחשבתם בידם ח"ו, ובאמת לא כן הוא, כי המחשבה ביד האדם תמיד כנ"ל.

וזה מרמז מצות ספירת העמר שהוא לטהר המחשבה שבמחמ מפגם הברית ולהמשיך על עצמו קדושת הדעת וכו' כנ"ל, כי צריך להביא עמר שעורים דיקא שהוא מאכל בהמה, שהוא בחינת כח המדמה שמשם כל הבלבולים וכל ההרהורים וכל הדמיונות. ועל ידי מצות עמר שעורים מכריזין המדמה ונמשך על האדם קדושה שיוכל להתחזק עצמו כנגד כל ההרהורים והדמיונות הבאין מכח המדמה, כי באמת אפלו תקף בלבול המדמה אפלו אם נתבלבל מאד מאד רחמנא לצלן, אף על פי כן יכולין לברר בקל בשב ואל תעשה. דהינו שישמר את עצמו מעתה על כל פנים לתפס מחשבתו לבל תצא לחוץ אפלו בחוט השערה. ואפלו אם לפעמים יוצאת לחוץ, ח"ו, ואפלו אם יוצאת כמו שיוצאת יתפס אותה מיד שיובר ויחזירנה אל מקומה למחשבה נקיה וכשרה. כי המחשבה ביד האדם תמיד כנ"ל, כי אי אפשר שיכנס במחו שני מחשבות בשום אופן כנ"ל וזה בחינת עמר שעורים הינו שבחינת שעורים שהוא בחינת כח המדמה כנ"ל שמשם כל הנסיונות הבאים על האדם כפי המחשבות שחושב. וכל אלו המחשבות הם בחינת שערות מותרין מחין בידוע. וזה בחינת שעורים לשון שערות. וכל אלו השערות הם המותרין מחין שמהם כל ההרהורים והבלבולים הבאין מהמדמה שהוא בחינת שעורים כלם הם בבחינת עמר ומידה. וזהו בחינת עמר שעורים שצריכין לידע שהמח יס לו מדה וגבול. ואין יכול לנכס בו יותר ממחשבה אחת בשום אופן כמו כלי שמחזקת מדה אחת ויותר מזה אי אפשר לנכס בה, כמו כן המח הוא כלי שאי אפשר לנכס בו כי אם שיערה אחת שהיא מחשבה אחת ויותר מזה אי אפשר לנכס בו בבת אחת, כי אינו יכול לקבל כי אם מחשבה אחת. רק מחמת רהיטת המחין, כי המח רץ מאד ואינו נח לעולם והוא כמו האינו נח (שקורין אום רוא שבזיגרי) על כן המחשבות רופין מאד מחשבה אחת מחשבה אחרת מחשבה אחרת מחשבה אחרת המחשבה הראשונה בידם, אבל באמת לא כן הוא, כי אין יכול לנכס בהמחשבה ב' מחשבות ביחד. ובשיחשב מחשבה אחת בודאי תדחה המחשבה הראשונה בלי מלחמה רק בשב ואל תעשה. וזה בחינת עמר שעורים שהמחשבות, שהם בחינת שערות הם במח בבחינת עמר ומידה ואי אפשר לנכס שתי מחשבות בפעם אחת בשום אופן כנ"ל. וזה עקר הטהרה מזהמת מצרים שהוא לטהר מפגם הברית שבא על ידי פגם המחשבה, כי עקר הטהרה על ידי ששומרין המח בחוט השערה לבל תצא חוץ לגבול. ואפלו אם כבר יצא כמו שיצא בקל יכולין להחזירו על ידי חוט השערה, דהינו על ידי ששומרין מעתה להתחיל לחשב מחשבה אחרת, כי תכף כשיתחיל בחוט השערה לחשב מחשבה אחרת כשרה, תהיה נדחה המחשבה הראשונה ממילא כנ"ל. הינו שצריכין לזהר מתחלת היום שיהיה תמים כלו על ידי שסופרו לעמר, שעל ידי זה ממשיך על עצמו קדושת העמר והמדה של המחשבה, שעל ידי זה יכול לרחות כל המחשבות רעות כנ"ל, שעל ידי זה עקר קדושת המחין שהם קדושת הברית שממשיכין בימי הספירה וכנ"ל. וצריכין לזהר בזה מאד מתחלת היום לבל להתחיל להניח לנכס במח מחשבה רעה ח"ו, ואם כבר נכנסה ח"ו, ידחה אותה כנ"ל. וזה בחינת שבע שבתות תמימות וכו' כנ"ל:

שם אות לו – פורים הוא הכנעת המן עמלק, שהוא בחינת פגם הברית, בחינת (דברים כ"ה) אשר קרף בדרך, שעקר אחיזתו על ידי פגם המחשבה שבראש ח"ו, בבחינת ראשית גוים עמלק, כמבאר במקום אחר. ובפורים מכניעין אותו, כי נמשך אז בחינת תקון הפור שהוא הגורל של יום הכפורים שנתן הכהן גדול על שני השעירים גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל שמרמו על בחינת הנ"ל שכל הקדושה, שהוא קדושת המחשבה תלויה בחוט השערה, כי השעירים מרמזים על השערות. בחינת הן עשו אחי איש שעיר, אבל ביום הכפורים מכריזים אותם על ידי הגורל שמעלין שעיר אחד לה' ושעיר אחד מרגשין לעזאזל וכו' תלי עקר תקון התשובה שצריכין להמשיך ביום הכפורים, שצריכין לזהר מאד במחשבתו בחוט השערה, כי המחשבות טובות ומחשבות רעות, שהם בחינת שערות, הם בבחינת שני השעירים שצריכין להעלות גורל אחד לה', שהם המחשבות טובות וגורל אחד לעזאזל, שהם המחשבות רעות לגרשם ממנו לעזאזל ולא יבאו אליו עוד. וזהו בחינת ל"ג בעמר שאז הוא בחינת תקון המחשבה שעוסקין בספירה כנ"ל וזה בחינת פלג, בחינת מי פלג לשטף תעלה וכנ"ל. ועל כן נקראים השערות, שהם המחשבות "שטף", כי מחמת רדיפת המחשבה נדמה כאלו הם שוטפים ואי אפשר לעמד נגדם, אבל באמת כל מחשבה ומחשבה יוצאים בזה אחר זה מהמח ואי אפשר לשני מחשבות שיהיו ביחד בשום אופן כנ"ל. ועל כן תכף כשיתחיל בחוט השערה מחשבה אחרת יהיה נצול מהמחשבה רעה, רק שלא יטען עמה ולא יסתכל לאחוריו כלל, רק יעשה עצמו כלא ידע בבחינת (בראשית ל"א) ויגב יעקב על בלי הגיד לו וכנ"ל:

או"ח בית הכנסת הלכה ה' אות כד – וכל זה זוכין על ידי הצדיק האמת שממשיך דרכי הפשיטות והתמימות בעולם כנ"ל, כי כל בלבולי המחשבות רעות הם בחינת עקמימיות ועמקות דסטרא אחרא, רחמנא לצלן, כי זה כלל גדול בדינו וצריכין לזכר זאת בכל עת ורגע שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו בכל עת, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. ואפלו אם מחמת ההרגל מכבר רגיל אצלו שתלך ותתע מחשבתו ברעיונות רעים, רחמנא לצלן, אף על פי כן הבחירה בידו בכל עת לתפסה בעל כרחו ולהטותה לדרך הישר (וכמבאר מזה במקום אחר). על כן עקר העצה הוא פשיטות ותמימות שירגיל עצמו לבל לילך עם חכמות ולבלי לחשב שום מחשבות יתרות רק יפשיט מחשבתו בתכלית הפשיטות והתמימות, ואל ירבה לחשב בשום דבר, בפרט בענין תאנה הרעה הזאת שיש בני אדם שיש להם חקירות ועיגונים ורעיונים רעים מאד בענין המאוס הזה. כי נדבק רוח שטות ושגעון ממש במחשבתם עד שחושבים מה שחושבים כאשר הם יודעים בעצמם רחמנא לצלן ובאים על ידי זה למה שבאים, רחמנא לצלן, ולהנצל מזה הוא רק על ידי דרכי התמימות והפשיטות של הצדיק האמת, כי רבוי המחשבות אפלו לבחינת השוול, דהיינו כדי לבטל התאנה, הזאת הוא גם כן גורם התגברות התאנה כמו שכתוב בספר הא"ב, אל תכנס עם פתניך בטוען ונטען וכו', ואי אפשר לבאר כל זה בכתב.

או"ח מנחה הלכה ז' אות ב' – כי עקר התשובה של כל אדם הוא שישוב בכל פעם מהמחשבות רעות שנקלד בהם למחשבות קדושות. כי המחשבה ביד האדם בכל עת ורגע ושם עקר הנסיון והבחירה. וזה עקר התשובה לשוב במחשבתו ממוקום שהוא שם למחשבות קדושות באשר שמעתי מפיו הקדוש. ואפלו אם נתעה במחשבתו כמו שנתעה, אף על פי כן צריך שיאמין שבכל מה שמנתק עצמו במחשבתו מרע לטוב הוא יקר בעיני ה', כי הוא ידע יצרנו וכו'. ועקר היצר הרע הם המחשבות כנ"ל: (אות י') ויתגבר ביותר על המחשבות רעות שהם עקר היצר הרע. ובה צריך עקר ההתגברות, כי המחשבה ביד האדם תמיד להטותה פרצונו ויתגבר להפך הדבר לברא ממחשבות רעות ולחשב מחשבות טובות לחשב איזה פסוק מהתורה או איזה הלכה ומהאמר רבותינו זכרונם לברכה וכו', ולפעמים צריך לפקח מחשבתו במלי דעלמא וכו', הכל כדי למלט נפשו מהרהורים שהם עקר קלקול המחשבה. ואפלו אם מחמת רגילותו נלכד במחשבות אלו מאד כמציא בכמה אנשים, אף על פי כן יתחזק בכל עז בכל דרכי העצות אמתיות להסיח דעתו מהם וכו' (כמבאר בדברינו במקום אחר). ויאמין שכל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מהם יקר מאד אצל השם יתברך, וימשיך עצמו לתוך מחשבות טובות ויברח אל הספר לעסוק בתורה וכו'. עד שיזכה להמשיך לפי בחינתו בחינת תקון המדות שהם כלל כל מצוות התורה לתוך לבו שהם בחינת תקון העולמות.

יו"ד שילוח הקן הלכה ד' אות ב' – אבל מי שאצלו עדין הקן צפור בדרך בכל עץ וכו' בחינת גלות וטלטול גדול הוא אינו יכול לקח האם כנ"ל, רק צריך לקים שלח תשלח את האם שלא יבלבל אותו כלל התבוננות שכלו שמערב מאד בבלבולים ודמיונות רבים רק יתפלל בתמימות גדול ולא יסתפל לאחרי כלל, ואז, ואת הבנים תקח לך, שתזכה בהדבורים שהם הנפשות, כי לשתם בני אדם שהדבור שהוא הנפשות עדין בגלות גדול אצלו אסור לו להסתפל לאחרי כלל וכו'. וזהו שאמרו שם שאפלו שלח וחוזה, שלח וחוזה צריך לשלח אפלו כמה פעמים כל זמן שלא זכה בהבנים כנ"ל, הינו שאפלו אם אינו מסתפל על הדמיונות והבלבולים ומשלחם מדעתו על ידי זה ומתפלל בדרך. על פי רב אחר כך הם חוזרים ובאים עליו וכן כמה פעמים ועל כן הזהירה התורה את האדם שצריך להיות עקשן ולקיים מצוות שלח תשלח פעם אחר פעם אפלו כמה פעמים, דהינו שבכל פעם שחוזרין ובאים עליו הבלבולים והדמיונות, שיתגבר בכל פעם לעמוד על עמדו ולכלי להסתפל לאחריהם כלל רק לשלחם מדעתו על ידי הסח הדעת לבד שייעשה רק את שלו במה שהוא עוסק וכו'. כי היצר הרע צריך אחרי כל פעם ובכל מיני עצות שמשדלין כנגדו הוא מתגרה בכל פעם יותר, על כן צריכין להיות עקשן גדול כנגדו בלי שעור וכמבאר בדבריו הקדושים בכמה מקומות ובפרט בלקוטי תנינא בסימן מח מט נ, נא, עין שם. וזה בחינת שלח תשלח אפלו מאה פעמים וכו'.

קושיות

א. בתחילת ש"ע הגהת הרמ"א ושויתי ה' לנגדי תמיד. איך אפשר לחשוב עוד משהו אחר? לכאורה הקושיא היא התרוץ שכיון שא"א כנראה שהכוונה בכל עת שאפשר, אלא שצ"ע כיון שאסור להסיח דעתו מתפילין ומעיקר הדין צריך ללבשם כל היום, מתי היא העת לכיון שויתי ה' לנגדי תמיד? וראיתי³ שמחלקים בין היסח הדעת שאפשר לא להסיח דעת משני דברים בעת אחת, ורק לכוון דעתו לשני דברים א"א וצ"ע.

ב. בתורה קסב מבואר בשם המגיד ממזריטש שרק מי שהוא אין יכול להיות עשיר וחכם, כי צריך להיות בעת ועונה אחת גם בצפון וגם בדרום, ומבואר שזה בחי' (ב"ב כה:): הרוצה שיחכים ידרים וכו', ופרש"י שם שיטה פניו בתפילתו. מבואר שלא צריך להיות בדרום או בצפון ממש אלא רק להפנות פניו בתפילה וצ"ע מה מועיל הפנית הפנים? ונראה שצ"ע שצ"ע הפנית הפנים, פונה כוונתו לשם⁴, והיכן שאדם חושב שם הוא, כמבואר בשם הבעש"ט (הובא בתורה כא ד"ה חיים נצחיים) נמצא לפ"ז כוונת המגיד שאין הכוונה שא"א להיות בשני מקומות, אלא שא"א לחשוב שתי מחשבות כאחד. וכמבואר בתורה רלג. וא"כ צ"ע מה מועיל שיהיה אין, האם יוכל אז לחשוב שתי מחשבות כאחת?

הקדמה

נראה שעיקר המכוון כאן היא עצה לרבים בפרט בני הנעורים שמתייסרים ממחשבות והרהורים רעים בפרט בעניין התאוה הידועה, עד שנדמה להם שא"א לברוח מהן, ורבנו אומר עפ"י היסוד המפרסם בהרבה ספרים שא"א לחשוב שתי מחשבות ביחד, ממילא תמיד אדם יכול לתפוס את מחשבתו ולהוליקה למחשבה אחרת.

עצה זו של רבנו כאן שצ"ע היסוד הזה בנקל לברוח ממחשבות רעות נמצאת בפירוש בספר הברית (שכידוע הרבה יסודות הטבעיים לקח רבנו משם). והיא כבר רמוזה ברמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה 'שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה'. וכעין זה באבות דר"נ (כ' א) שהנותן הרהורי תורה על לבו מבטל ממנו הרהורים רעים. גם בפלא יועץ⁵ נמצאת עצה זו.

³ בגליון קרני אור כי תבא תשפג חילק הרב משה ברנסדופר בין כוונה לדעת.

⁴ ספר אמונת חכמים (לרבי אביעד שר שלום באזילה) פרק עשרים וארבע – תדע שכל המצות צריכות כונה קצת, ואילו לא היה יודע אדם שהיום הוא סוכות והיה נוטל לולב לא יצא ידי חובתו כלל כמו שאמרו בגמרא. ואם כן הוא במעשה המצות, קל וחומר בתפלה שכל עיקרה היא הכונה שהיא עבודה שבלב [תענית ב.], שהכוונה עושה מעשה למעלה אם יזכה, וממשיך השפע הראוי לבקשתו. ובוה תבין מה שאמרו רבותינו ז"ל [ב"ב כה:]: הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין. כי העושר בא משפע מדת דינו של הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב [משלי ג, טז] ובשמאלה עושר וכבוד, והנה הרוצה להעשיר צריך בכונתו להמשיך השפע ממדת הצפון של מעלה, כמו שכתוב [איוב לו, כב] מצפון זהב יאתה, וכמו כן לעשות מעשה בגופו לנטות לצד צפון.

⁵ הפלא יועץ חי בזמן רבנו (תקמו-תקפח בסרייבו שבבוסניה אז חלק מטורקיה) וכתב בספרו ערך הסח הדעת – על ידי העסק במחשבות טהורות ובעזר משדי ימצא טענות מספיקות להסיח מדעתו כל מה שצריך להסיח מדעתו. ומאחר שאין דעת האדם סובלת לחשוב שתי מחשבות כאחת כשתבא אליו מחשבה ממחשבות אלו שצריך להסיחן יחליפנה וימיר אותה רע בטוב עכ"ל.

יסוד טבעי זה שא"א לשתי מחשבות כאחת נזכר כבר בראשונים כגון רבי יהודה החסיד^ה ובמאירי^ו לענין מילוי והולכת מים למי חטאת שאסור בהיסח הדעת, וכעין זה בהשגת הראב"ד^ז. עוד דנים בזה תפלין שמעיקר הדין צריך ללבשם כל היום ואסור שיסיח דעתו מהם, ובענין כהן גדול^ח שאסור שיסיח דעתו גם מהתפלין וגם מהציץ. ובענין פועלים שעל כן אסורים במלאכה בשעת ברכת המזון וקריאת שמע, עוד נזכר בט"ז (או"ח קצא א) שעל כן אסור לחשוב בתורה בשעת ברכת המזון. וכן מבארים טעם שפטרו מי שמתו מוטל לפניו ממצוות הטעם כי א"א לשתי מחשבות כאחת. וכן בביאור לברכות טז. על המשנה טעם שחתן פטור מק"ש כי א"א לו לסלק מחשבת החתונה, וא"א לשתיקן ביחד, ואילו רבן גמליאל להפך כיון שהיה דבוק בה' לא נכנס אצלו כלל מחשבת החתונה בשעת ק"ש. עוד דנים בזה^ט בענין כיצד תתקיים הדביקות בה' תמיד עם העיון בלימוד התורה. גם לכאורה כיון שנצטוונו לקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד"^י, דהיינו^{יא} לצייר שם הויה תמיד נגד העינים, כיצד אפשר לקיים עוד מצווה התלויה במחשבה, וגם כל מצווה שהרי מצוות צריכות כוונה?

בכמה ספרים ראיתי שכתבו שידוע ומפורסם שהג"ר חיים עוזר גרודזיסקי היה מסוגל במוחו לחשוב בבת אחת על כמה נושאים. וכן ראיתי^{יב} בשם רבי ישראל מסלנט שאמר שכדי לא לבטל תורה כשעוסק בשאר עניינים וכגון קבלת קהל ועסקי חולין אפשר לחלק את המחשבה לשנים כי יש אפשרות לחשוב בשני עניינים בשעה אחת וכן יעץ לתלמידיו.

וצ"ע לא נראה לי אלא שהיה בכוחם להיות שוור מהאי להאי בלי להתבלבל וגם לזה צריך מח חזק. ראה תורה יב כיצד הצדיק אע"פ שמפילין אותו משמים ללימוד שלא לשמה כדי שימשך פרנסה על ידו מיד הוא

^ה ספר "אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות" (לרבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים) מאמר ד' שם – ואדם לא יכול לחשוב שתי מחשבות כאחד ולא לדבר שני דברים כאחד אך מחשבה אחר מחשבה ודבור אחר דבור.

^ו מאירי גיטין נג. – כבר ביארנו בשישי של קמא שמי חטאת הוא אחר שנתערב האפר בתוכם אבל קודם שנתערב האפר בהם אין נקראין מי חטאת אלא מי המלוי וכן ביארנו שלענין מלאכה מי המלוי חמורים ממי חטאת שמי המלוי כל שנתעסק במלאכה אחרת בעוד שהוא ממלא נפסלו מצד היסח הדעת שאי אפשר לאדם לכון לשני דברים כאחד.

^ז רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ז הלכה ג – הממלא באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת או הממלא לו ולאחר או שמילא לשנים כאחת שניהן פסולין שהמילוי מלאכה ונמצא כל מילוי משניהם כאילו עשה עמו מלאכה אחרת וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במילוי בין שמילא לעצמו בין שמילא לאחרים. +/השגת הראב"ד/ שמילוי מלאכה היא. א"א דעתי בכל אלו לא משום מלאכה הוא נפסל אלא מפני היסח הדעת שהוא שורש פיסול המלאכה והוא נקרא על שמה וכו"מ שתמצא פיסול על שם מלאכה לא תתלה אותו אלא על היסח הדעת חוץ מן העושה מלאכה בגוף המים ובגוף האפר שנפסלין אפילו לא הסיח דעתו מהם מ"ט כתחילתה של פרה שהמלאכה פוסלת בה ויש לזה שורש במסכת גיטין וכללו של דבר אין אדם יכול לכון דעתו לב' דברים כאחד או לשני בני אדם כא' נפרדים במעשיהם וא"א בלא היסח הדעת והטעם שהמילוי פוסל בו היסח הדעת בין לו בין לאחר ומקדיש אינו פוסל בו לאחר מפני שנטולין שכר על המילוי ואפי' בחנם יש בו טובת הנאה וכממלא לעצמו דמי אבל הקידוש כיון שאין בו לא שכר ולא טובת הנאה והמים של אחר הם אינן נפסלין בהיסח הדעת. +

^ח עיין שו"ת שואל ומשיב קמא ח"ב סימן עה...ובזה מיושב היטב מה דקשה לי טובא איך היה אפשר שהכה"ג =שהכהן הגדול= יניח תפלין של ראש בין ציץ למצנפת והא תפלין אסור בהס"ד ולמדו ק"ו מציץ דאסור בהס"ד כמבואר בימא דף ו' והרי מבואר בראב"ד פ"ז מפרה ה"ג דהמילוי לשני בני אדם נפסל בשביל היסח הדעת שאין אדם יכול לכון לשני דברים כאחד ע"ש וכיון שהיה צריך לכון לשני דברים שאסורים בהיסח הדעת הציץ והתפלין הרי מסיח דעת מאחד מהם והוא קושיא נפלאה וע"כ דבאמת לא היה מניח תפלין או רק ששם היה המקום שראוי להניח תפלין ודו"ק היטב.

^ט ראה נפש החיים שער ד' סוף פרק ב' שבשעת עיון בלימוד א"א לקיים גם את הדביקות בשלימות כראוי. וכתב שם בהערות נשמת יונה דהיינו לאפוקי גדולים שכן יכלו לחשוב שתי מחשבות בבת אחת. עוד כתב שם שזה קשה לאריז"ל שכתב שלימוד לשמה היינו לשם ה' והציע שם ד' תרוצים. והאחרון על פי יסוד הנצי"ב בהקדמה לשאלות שיש שני דרכים (ושתי תקופות) בלימוד התורה: א. בזמן שהמקדש קיים ושכינה שורה בישראל, משיגים את התורה על ידי קדושת בית המקדש, גם בלא פלפול ויגיעה. ב. בזמן שאין המקדש קיים אפשר להשיג את התורה רק על ידי פלפול ויגיעה (ואשר ע"כ התפתחות הפלפול והשקלא וטריא התחילה בעיקר בסמוך לחורבן בית שני) עיי"ש, ולפ"ז י"ל דבזמן שהמקדש קיים אפשר ללמוד תורה מתוך דבקות וכוונת ייחודים, משא"כ בזמן שאין המקדש קיים, וכדברי רבינו.

^י שו"ע או"ח סימן א סעיף (א) יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר: הגה – ועכ"פ לא יאחר זמן התפלה שהצבור מתפללין (טור): הגה – שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כג, כד). מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב), ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת. גם בהצנע לכת ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בוריות לעבודת בוראו יתברך ויתעלה (טור):

^{יא} באר היטב אורח חיים סימן א ס"ק ג שויתי ה'. שייציר שם הוי"ה תמיד נגד עיניו כזה יְהִי וזהו סוד שויתי ה' לנגדי וזה תועלת גדול לענין היראה האר"י ז"ל:

^{יב} מספרים על רבי ישראל מסלנט ז"ע, שהיה מחפש עצה על ביטול תורה, שלא יבטלו אותו ענייני הכלל שהיה תמיד שקוע בהם מלימוד התורה ועיונה כפי הראוי, ומצא, כי מחשבת האדם אפשר לחלק אותה לשניים, היינו, שיש אפשרות לאדם לחשוב בשני עניינים בשעה אחת, ולא ייפגם עיון של ענין אחד בעיון של ענין השני. "בהמצאה זו השתמש להיות זהיר מעוון ביטול תורה גם בעת עסקו בשאר עניינים, וכן צויה לתלמידיו המובהקים להשתמש בזה, כדי שלא יבטלו מתלמוד תורה בעת דברם עם בני אדם". (תורת אברהם למרן הגאון רבי אברהם גרודזינסקי זצוק"ל, בשם מרן הסבא מסלבודקא זצוק"ל) (מאמר במוסף לשבת של יתד נאמן תשעד 48 פרשת עקב הובא באוצר החכמה)

חוזר ללשמה, וכך הוא מדלג בלימודו מלשמה לשלא לשמה ע"ש/י¹⁹. וכעין זה ראיתי שביאר הרב סטל על מה שכתב רבי יהודה החסיד/י²⁰ שאדם לא יכול לחשוב שתי מחשבות כאחד, כתב ששאל ת"ח שהיה בכוחו לעסוק בשני עניינים כאחד וביאר לו שאין הכוונה כאחד ממש אלא מי שיש לו מחשבה מהירה וחזקה מצליח לחבר את קטעי המחשבה של שניהם כל אחד במהלך שלו בלי להתבלבל.

עד כאן ההקדמה

תורה נ [טו]

מה שטועים רבים ובפרט בני הנעורים המתייסרים מחשבות רעות ובפרט בתאוה הידועה עד שנדמה להם שא"א להתגבר עליהן, מבאר כאן רבנו שבהחלט אינו כך, אלא **המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה** וצריך לזכור זאת ולזכור זאת היטב היטב בכל פעם בכל יום ובכל עת, כי הרבה בני הנעורים נלכדו בזה שבאים למה שבאים, רחמנא לצלן, מחמת שנדמה להם פאלו אין מחשבתם בידיהם ח"ו, ובאמת לא פן הוא, כי המחשבה ביד האדם תמיד (מוהר"ן בלק"ה תפילין הנ"ל). **וכמבואר במקום אחר** בספרי הראשונים שא"א שיהיו שני מחשבות ביחד כלל [טז] דהיינו שכך הוא טבע האדם, וכמבואר במאירי על גיטין נג.י²¹, וכן כתב רבי יהודה החסיד/י²², ובספר הברית/י²³, וראה גם תורה רלג/כז שכיון

¹⁹ **תורה יב** (בביאור הרב"ח) – ואין בא זה, שמתורה הקדושה של התנא, יכול הלמדן להכשל. ותיירץ ע"ז, זימנא חדא הוי מסרגין ליה תרתי חיותא, כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיאה דקה מן הדקה, כדי שעי"ז ימשיך לעולם תרתי חיותא. כי יש שני מיני חיות, חיות רוחני, אורח ימים בימינה. וחיות גשמי, בשמאלה עושר וכבוד. והתנא מחמת דביקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר א"ע ח"ו מכל וכל מחיות הרוחני. ומחמת שהוא נפל לבחי' הלימוד (שלא לשמה), בשביל חיות גשמי, קיימין אתרי גשמי דדונג, ושוור מהאי להאי, כמו אדם שעומד על גשר של שעורה, ואינו יכול לעמוד, קופץ על גשר השני של שעורה, קופץ על הראשונה. קופץ מהאי להאי, כן התנא עיקר לימודו תמיד לשמה. ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו ללימוד שלא לשמה, אזי נטלין ממנו לימוד בחי' לשמה, ושוור מלשמה לשלא לשמה. ומחמת קדושתו ופרישותו. שוור וקופץ משלא לשמה ללשמה. כי זאת הבחי' אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמוד עליו. שוור לתוך לשמה, ומלשמה מחמת הכרח לטובת העולם, שוור מהגשר הזאת, שהוא אצלו עכשיו כמו גשר של דונג, ושוור מזה לזה, ומזה לזה. ועי"ז יש בתורתו בחי' ופושעים יכשלו בהם.

²⁰ **ספר "אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות"** (לרבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים) מאמר ד' שם – ואדם לא יכול לחשוב שתי מחשבות כאחד ולא לדבר שני דברים כאחד אך מחשבה אחת מחשבה ודבור אחר דבור. ובמילואים שם (בסוף הספר) על מאמר ד' מצטט המהדיר הרה"ג רבי יעקב ישראל סטל שליט"א את השיטות בנושא זה, וכתב שם – זכיתי להכיר ת"ח עילויי שמסוגל להתרכז בשני נושאים באופן מפלגי. פעם אחת ביקשתי ממנו לנסות ולנתח כיצד זה מתבצע – האם יש לו שני מוחות? הוא הסביר שבפועל לא מתרכז המוח בשני נושאים שונים באותו זמן ממש, אלא שמוח (חזק ...) ממשיך להיות מרוכז בנושא – גם כאשר חולפים עליו רצף של קטיעות קצרות. באופן זה האדם מהרהר בלימוד, ומדי פעם מקשיב לדברי החולין הנאמרים – כאשר בתפיסתו המהירה מתחברים אצלו חלקי משפטי החולין במהירות לתמונה שלמה. כלומר, בו זמנית מהרהר המוח רק בנושא אחד אך אם אדם רגיל נזקק למאה אחוז מהזמן כדי לקלוט את העניין, לו די בחמישים אחוז מהזמן – כאשר בזמן הנותר הוא מתרכז בנושא אחר. (כמובן שרק בעל תפיסה מהירה כתער מסוגל לעבור מנושא לנושא, ולהצליח להמשיך ולטוות את חוט המחשבה על סמך נתונים חלקיים). (דבריו שם הועתקו מיתר נאמן הנ"ל)

²¹ לא ידוע מתי הוכן נאמרה תורה זו

²² עיין לעיל תורה רלג ובספר הברית ח"ב טאמר יד פרק טז

²³ **מאירי בית הבחירה על גיטין דף נג.** – כבר ביארנו בשישי של קמא שמי חטאת הוא אחר שנתערב האפר בתוכם אבל קודם שנתערב האפר בהם אין נקראין מי חטאת אלא מי המלוי וכן ביארנו שלענין מלאכה מי המלוי חמורים ממי חטאת שמי המלוי כל שנתעסק במלאכה אחרת בעוד שהוא ממלא נפסלו מצד היסוד הדעת שאי אפשר לאדם לכיין לשני דברים כאחד.

²⁴ **בספרו מאמרות טהורות חיצוניות ופנימיות** מאמר ד'. הנ"ל.

²⁵ **ספר הברית** – חלק ב מאמר יד האהבה והשמחה – פרק טז – הגני יוסיף להפליא את המחשבה הקדושה והעצה הטובה הזאת הפלא ופלא, כי אם יהיה אדם מן חושבי שמו תמיד באהבה ויגיל בגורלו וישמח כי ה' הוא נחלתו וידבק בה' מזימה זו תשמוור עליו להצילו מכל מחשבות און והרהורים רעים, כי צריך שתדע שכל מחשבות חושב נחלקו לג' מחלקות, האחת מצוה והשנית איסור והשלישית רשות, והרשות נתונה אף היא לשתי מחלקות, אחת הכרחית והב' מותרות, וזה באורן, המצוה היא בשעת התפלה ועסק התורה לכיין דעתו את כל מוצא שפתיו בהם, ואם לאו פגול הוא לא ירצה, ועל זה נאמר בפיו ובשפתיו כבדוני ולכו רחוק ממני (ישעיה כ"ט), וכן שאר מחשבות של מצות ה', והאיסור הם הרהורים רעים וחטאים בעיני אלהים ואדם כהרהורי אפיקורסות והזנות והחמדה את כל אשר לרעה והקנאה בו או אם תחרוש על רעה וכדומה,

והרשות היא מה שאינה לא איסור ולא מצוה, אמנם יש בה הכרח ויש בה מותרות, ההכרח הוא מחשבת משא ומתן והשתדלות על המחיה ושאר צרכי האדם, והנה זה ההכרח לא יגונה אבל ישוּבָה, ואם הוא על דעת התמימים הישרים בלבבותם העוסקים בהם לשם שמים הוא נכנס בגדר המצוה ותחשב לו צדקה בכל עת זה הון את אשתו ובניו ונהנה מיגיע כפו,

והמותרות הוא כגון שחושב מחשבות דברים את שכבר היה אשר אין בה מועיל או שאר דברים בטלים ותהו נחשבו לו מזימה כל יוכלו להועיל כלל, או על שמועות ועל המלחמות ועל המצצרים יחשב אם ילכדו על ידי מלך זה אם לאו ולא יעיל ולא יזיק לו הדבר כלל, ואם בקרי ובהזדמן ברגע קטן נכנס ויוצא בו מחשבה כזאת לא יגונה ולא ישוּבָה:

אפס אם תחתיה תעמוד בבחירתו ומאריך לו בה ברצונו ומבלה זמן ועדן ללא צורך לא ישוּבָה אבל יגונה וקללה תחשב לו, כי תדע שלעולם לא יעלה על דעת האדם מחשבת האיסור בעוד שהלב עוסק במחשבת מצוה כי אי אפשר לשתי מחשבות ברגע אחד ממש אבל זה נכנס וזה יוצא. ועל כן זה דרכם

שא"א בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד, ע"כ בקל יכולין לגרש מחשבות רעות, ושכשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול מזה. והוא יקר מאד בעיני השי"ת. עי"ש.

ואפי' אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בע"כ אל הדרך הישר לחשוב מה שראוי [כא] והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר שתופסין אותו באפסר/כב) דהיינו בחבל הקשור על ראשו ובפיו [כג] וכיוצא בזה בחבל הקשור בצווארו, ומחזירין אותו בע"כ אל הדרך הישר, כמו כן במחשבה ממש שיכולין לתפסה בע"כ – בעל כרחיה להשיבה אל הדרך הראוי [כד]/כח):

וְאָמַר שֶׁהַמַּחְשְׁבָה נִבְרָאת שְׁלֵא תִהְיֶה נָחָה לְעוֹלָם, וְהָיָה כְּמוֹ הָאֵינוּ נָח שְׂבָאָבֵן הַשְּׁעוֹת (שְׁקוּרִין אִים רִוּה) וְשִׁעוֹן שְׂאִינוּ נָח לְעוֹלָם. וְאָפְלוּ בְשַׁעַת שְׁנֵה הַמַּחְשְׁבָה חוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָם, רַק שֶׁשֶּׁהַשְּׁנֵה חֻזָּקָה עַל הָאָדָם אֲזִי הוּא שׁוֹכֵחַ מִה שֶׁחָשַׁב, אָבָל בְּאֵמַת אֵין הַמַּחְשְׁבָה שׁוֹכֶתֶת לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי שִׁמְטִין הַמַּחְשְׁבָה לְמַחְשְׁבָה אַחֶרֶת כְּרָצוֹנוֹ, עַל יְדֵי זֶה יִכּוֹלִין לְבַטֵּל וּלְהַתְּגַבֵּר עַל כָּל הַמַּחְשְׁבוֹת זֵרוֹת וְהַרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים: וְהַפְּלִל שְׁזֶה שְׁנִדְמָה לְהָאָדָם שֶׁקָּשָׁה לְשַׁבֵּר מַחְשְׁבוֹת וְהַרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים הוּא שֶׁקָּרָה גְדוֹל, כִּי בְּאֵמַת הַמַּחְשְׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כְּרָצוֹנוֹ

לבא בעת שמחשב דברי הרשות במותרות שבו, כי בדבר ההכרחי לו יעמיק בלי ספק וחושב מחשבות בלתי ירח ממנו את מחיתו ולבל יפסיד את פרנסתו ולא ישחית את נחלתו וכל יצר מחשבות לבו רק להרויח לאסוף ולכנסו וכל כוונתו אך את הוזהב ואת הכסף.

אמנם כשמזהר במותרות שבו בדברים בטלים אשר כמו זר נחשבו לו וישוטטו רעיוניו אנה ואנה רבות מחשבות בזו אחר זו כלם בטלים אין צורך בהם, במזימות זו יחשב רעה ויבא גם השטן בתוכם לחשוב כל מחשב האיסור מחשבות און והרהורים רעים, כי הרוחות החיוניות שבאדם אם לא ישועבדו ויוקשרו לאיזה מחשבה מיוחדת יתנועעו מאליהם אל רצונם וטבע חמור להרע ונקמה לא ינקם, כי גם ככה יעשה לאיש המרבה לספר ולדבר דברים בטלים כמו שאמר הכתוב ברוב דברים לא יחדל פשע (משלי י'). אבל אם תמיד יחשב ה' לו בשמחות וגיל ישיש עם עושהו וחשב עם קונוה ובו דבק לא סר ממנו ושמחת עולם עלי ראשו אי אפשר למחשבת האיסור להיות על חשב ולבא על הרעיון כלל, מפני שאין זמן ורגע בכל היום וכל הלילה אשר לבבו פונה מעם ה' מלהשתעשע באהבתו, וברצונו ובחירתו ודאי שלא יפנה אל רהבים כי לא יחליף האל ולא ימיר אותו לעולמים לזולתו מן המחשבות ומן ה' יסור לבו, על כי הוא יודע מחשבות אדם כי המה הבל נכריות נחשבו לו ומחשבתו בה' מצוה רבה וחביבה ותקנה גדולה ועל ידי כן כבר הוא משומר מכל מחשבות האיסור:

ואתה אהובי עמוד והתבונן אם אין בה אלא דבר זה מה שמצלת את האדם מן החטא של מחשבות הרעות ויסר מעליו רק את המות הזה, כבר כדאי הוא שירגיל האדם את עצמו בזאת המחשבה הקדושה והיה על מצחו תמיד. לכן אחי וראש שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב כי רבה היא בסגולתה בנאד לדחות מחשבות היצר, היצר, והיא מקור הברכה לכל התורה והעבודה ומצלחת את הנפש בהצלחה אמיתית וישע רב והצלחתה הצלחה נצחית וישועתה תשועת עולמים, והיא לא תצא כצאת היראה קרוב ומחר מאד, יען כי ששון ושמחה ימצא בה וערבה כל שמחה ומתוך לנפש ויסיפו ענוים בה' שמחה מוסיף והולך עד נכון הדברות, וכבר נודע ביהודה שהדברות היא מעלה הרמה שבמעלות הצדיקים ומדרגה העליונה שבמדרגת החסידים הדבקים בה' וה' בהם, ובאמת היא מלאכה נקיה וקלה מאד ולא חסר כי אם לחנך את מחשבתו לרגל המלאכה להזכירו בכל עת ובכל שעה בלתי סור ממנו, ועל ידי ההרגל בו זמן וחמנים ישוב להיות טבע, כי כאשר יחשוב האדם פעמים רבות בדבר אחד וירגיל עצמי הרוח שבמוחו להצטרף לענין ההוא בכל עת תשוב הדבר ההוא במוחו לטבע עד שמאליהם יתחברו העצמיים לאותו דבר בנקל, וזו היא השמירה העומד על ימין הזכירה, אמנם כשיטה מחשבותיו לדבר אחר תיכף יתפרדו העצמיים ויתחברו אל תמונת הדבר השנית וזו היא הסרת הלב העומד על ימין השכחה, בחון נא בזאת אחי אם לא יפתחו לך על ידי זה שערי קדושה שערי יראה שערי אהבה שערי תשובה וצלחה עליך רוח ה' רוח הקודש ונהפכת והיית לאיש אחר, לכן אחוז בזה ומנה לא תזע שמור לך הדבר וזכרהו:

תורה רלג – כשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול מזה. והוא יקר מאד בעיני השי"ת, כמשל שיש אצל המלכים לפעמים ביומא דפגרא, הם מניחין כמה חיות שינצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים ויש להם תענוג גדול מן הנצחון, כמו כן המחשבות הם באים מבחי' החיות(א) ומחשבות קדושות הם בחי' חיות טהורות, ומחשבות רעות הם בחי' חיות טמאות, ומניחים בכוונה מלמעלה שינצחו זה עם זה, ויש להקב"ה תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם: **הכלל שא"א בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד.** ע"כ בקל יכולין לגרש מחשבות רעות רק בשב ואל תעשה, דהיינו שלא לחשוב אותו המחשבה רק לחשוב איזה מחשבה אחרת בתורה או עבודה או אפילו מו"מ, כי א"א שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר מבואר במ"א (לעיל בסי' עב) שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות כי אין זה מועיל כלל, אדרבא עי"ז מתגברים יותר רק לבלי להשגיח עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק בתורה או תפילה או מו"מ, ולבלי להסתכל לאחריו כלל ועל ידי זה ממילא תסתלק:

^{כא} כי הרבה בני תעוררים נלכדו בזה שבאים לטה שבאים, רחמנא לצלן, נחמת שנדמה להם כאלו אין מחשבתם בידם ח"ו. עיין לק"ה תפילין ו לב.

^{כב} **אפסר** ולעיל בקצור ל"מ השלם כתב בתופסים אותו ברסנו, והכוונה לרצועות על ראש הסוס שהם האפסר והם קשורים לרסן שהוא מוט ברזל שבפיו של הסוס ואליו קשורות המושכות, שבהם מושך העגלון כדי לכוון את הסוס לימין או שמאל או את שתיהן שיעצור.

^{כג} הבל שקושרין על פי הבהמה (ברטנורא שבת ה' א')

^{כד} עיין חיי מוהר"ן סימן מד, ושחיות הר"ן סימן שג ולק"ה מנחה ו' ב', מובא בשיש"ק ח"א ל'.

^{כה} **חיי מוהר"ן אות מד –** לענין מה שמשבאר בליקוטי תנינא סימן נ' שהמחשבה ביד האדם לתפסה בידו, ולהטותה כרצונו. ואפלו כשנוטה מחשבתו לדברים אחרים, או להרהורים חס ושלום, יכול לתפסה להחזירה למחשבה אחרת טובה כרצונו, כמו סוס שיוצא מן הדרך שיכולין לתפסו באפסר להטותו כרצונו לדרך הטוב: ספר לי איש אחד מאנשי שלומנו שפעם אחת דבר רבנו זכרוננו לברכה עמו מענין זה ואז באר קצת יותר. ואמר שהמחשבה נבראת שלא תהיה נחה לעולם, והוא כמו האינו נח שפאבן השעות (שקורין אים רוה) וישעון שאינו נח לעולם. ואפלו בשעת שנה המחשבה חושבת לעולם, רק שפשהשנה חזקה על האדם אֲזִי הוּא שׁוֹכֵחַ מִה שֶׁחָשַׁב, אָבָל בְּאֵמַת אֵין הַמַּחְשְׁבָה שׁוֹכֶתֶת לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי שִׁמְטִין הַמַּחְשְׁבָה לְמַחְשְׁבָה אַחֶרֶת כְּרָצוֹנוֹ, עַל יְדֵי זֶה יִכּוֹלִין לְבַטֵּל וּלְהַתְּגַבֵּר עַל כָּל הַמַּחְשְׁבוֹת זֵרוֹת וְהַרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים: וְהַפְּלִל שְׁזֶה שְׁנִדְמָה לְהָאָדָם שֶׁקָּשָׁה לְשַׁבֵּר מַחְשְׁבוֹת וְהַרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים הוּא שֶׁקָּרָה גְדוֹל, כִּי בְּאֵמַת הַמַּחְשְׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כְּרָצוֹנוֹ כְּפ"ל. רַק מִחֲמַת שֶׁהַמַּחְשְׁבָה מִתְּנַעֲנֶטֶת וְחוֹשֶׁבֶת תָּמִיד וְאֵינָה נָחָה לְעוֹלָם, נִדְמָה לּוֹ שְׂאִין בְּיַד לְבַטֵּל הַמַּחְשְׁבוֹת רְעוֹת. אָבָל בְּאֵמַת בְּיַד הַטוֹת הַמַּחְשְׁבָה מִמַּחְשְׁבָה לְמַחְשְׁבָה אַחֶרֶת, כְּרָצוֹנוֹ לְתַפְסָה וּלְהוֹצִיאָה מִמַּחְשְׁבוֹת רְעוֹת לְמַחְשְׁבוֹת טוֹבוֹת כְּפ"ל:

כנ"ל. רק מחמת שהמחשבה מתנענעת וחושבת תמיד ואינה נחה לעולם, נדמה לו שאין בידו לבטל המחשבות רעות. אבל באמת בידו להטות המחשבה ממחשבה למחשבה אחרת, בפרצונו לתפסה ולהוציאה ממחשבות רעות למחשבות טובות כנ"ל: (חיי מוהר"ן מד)

ועיין סוף תורה רלג הכלל שא"א בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. ע"כ בקל יכולין לגרש מחשבות רעות רק בשב ואל תעשה, דהיינו שלא לחשוב אותו המחשבה רק לחשוב איזה מחשבה אחרת בתורה או עבודה או אפילו מו"מ, כי א"א שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר מבואר במ"א (לעיל בסי' עב/כ) שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות כי אין זה מועיל כלל, אדרבא עי"ז מתגברים יותר רק לבלי להשגיח עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק בתורה או תפילה או מו"מ, ולבלי להסתכל לאחוריו כלל ועל ידי זה ממילא תסתלק. (עכ"ל)

וראה לק"ה (תפילין ו' לה) שמעתי מפי אדמו"ר ז"ל שכל מה שהאדם מנתק עצמו ממחשבות רעות למחשבות טובות, וכל העתקה והזוזה והנועה שהאדם מזיז ומניע ומעתיק עצמו מרע לטוב, הכל מתקבץ בעת הצרה והדחק ועוזר להאדם וכו', כמבאר בדבריו ז"ל (לקוטי תניינא סימן מ"ח). כי על ידי כל ההעתיקות והזוזות שנתקו עצמם מרע לטוב, ממחשבות רעות למחשבות טובות, שעל ידי זה נתבררו נצוצות הקדושים נעשה מהם גל ומחצה להפסיק בינו לבין לבן, שהוא בחינת המחשבות רעות כנ"ל, רק יעמד על מקומו לעסוק בתורה ותפילה וכו', כי כלם מתקבצים ועוזרים להאדם בעת הדחק כנ"ל, היינו בתקף התגברות הבעל דבר והסטרא אחרא, ח"ו, וזה בחינת הגל שנעשה בין יעקב ללבן.

ועיין תורה עב שעיקר התקנה, מי שכבר נלכד בזה, ויש לו אלו המחשבות, הן הרהורי זנות, הן הרהורי ע"ז ח"ו, אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שיזדכך ויטהר דמיו. וילך אצל חכם האמת, ויורה לו דרכי התשובה, דרכי החכמה עצות נכונות על כל דבר, אז יכנע לבבו הערל ושב ורפא לו. אבל כל זמן שעדיין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ ויש לו יסורים גדולים לסלק המחשבה, כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל. וכמבואר בתורה שלנו שהעצה לעת עתה להסיח דעתו למחשבת קדושה וינצל כי א"א לשתי מחשבות כאחת.

וראה לק"ה (נויקין ד' ה') אם האדם עושה את שלו ומתגבר בכל כחו לבער ולגרש המחשבות רעות מקרבו והם אף על פי כן באים בעל פרחו עליו בכל פעם, על זה אין האדם חייב כלל, כמו שכתוב בספר הא"ב שאין האדם חייב על ההרהורים הבאים עליו כי אם בשמירה וחוזה ומרהר. וכן כתב (בספר לקוטי תניינא תורה מט/י) שיהיה האדם שב ואל תעשה גם במחשבה ומה שנעשה עמו ממילא אל יחש. וזה בחינת שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים שאם נכנס עבו"ם וכו', היינו מאחר שהאדם נזהר ונשמר מחמץ שלו, היינו שלא יחמץ מחו במחשבות חוץ והרהורים ואם אף על פי כן נכנס העבו"ם שהוא הסטרא אחרא וחמצו בידו, שהם ההרהורים שבאים עליו שלא בכונה, אינו חייב על זה, כי אין זה חמץ שלו רק שצריך לזהר שלא יגע בו ולא יהנה ממנו ולא יהיה נמשך אחריו כלל. ועל פי רב על ידי זה ממילא יסתלק, כמבאר במקום אחר (תורה עב).

עד כאן ביאור חברותא לתורה נ'

י' תורה עב – כל זמן שעדיין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים, לסלק המחשבה, כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל: גם עצבות הוא מו"מ מאד, ונותן כח לזה היצה"ר העב הגשמי. ע"כ אדרבא, אם רוצה להיות ירא ה', ורוצה להתפלל, ואינו רוצה באלו המחשבות רעות, צריך שלא להשגיח עליהם כלל, ושלא יכפת ליה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או מו"מ, ולא ישגיח עליהם כלל. וכמו ששמעתי מעשה באחד שבשעה שעמד להתפלל, היה מזדמן ועומד לפניו בדמיונו עבו"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, (כנראה הכוונה לבעל התניא ראה שם פרק כח) שלא יכפת ליה, ויעמוד העבו"ם, ואעפ"כ יעשה את שלו ויתפלל, וזוהי יסתלק ממנו. אך זה עצה לפי שעה, כל זמן שלא נתקדש גופו עדיין. והעיקר לקדש ולטהר עצמו כנ"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר כנ"ל:

י' תורה מט תניינא – לפי גדולות הש"י ועוצם רוממותו ית', בתנועה קלה בעלמא, ובהסתכלות בעלמא, שאינו כראוי לפי כבודו ית', הי' ראוי לבוא על האדם מה שראוי ח"ו ח"ו. אך הש"י מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. ע"כ צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו, בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא. ויסמוך על רחמיו המרובים מאד בלי שיעור, כי בוודאי לא יעזוב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אין, והעיקר מכאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה שב ואל תעשה עכ"פ. הן במחשבה, והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים כאלו, היא ג"כ עשיה, כי גם בעולם העשי' יש מחשבה. וצריך להיות שב ואל תעשה, במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל:

